

BEBEK VE ÇOCUK ÜRÜNLERİNE UYGULANAN KDV: İNGİLTERE ÖRNEĞİ

Dr. Öğr. Üyesi Rana DAYIOĞLU ERUL¹

ÖZET

Katma değer vergisi, pek çok ülkede uygulanan bir vergi olup ülkelerin en önemli vergi gelirlerinden birini oluşturmaktadır. KDV, birçok açıdan vergi politikası aracı olarak uygulanmaktadır. Bebek ve çocuk ürünlerine uygulanan KDV de bu uygulamalardan biridir. KDV uygulayan ülkelerden bazıları bu ürünler için diğer ürünlere kıyasla daha düşük vergi oranları belirlerken, bazı ülkeler ise sıfır oran uygulamasına yer vermektedir. Sıfır oranlı KDV uygulamasının temel örneklerinden olan İngiltere’de bebek ve çocuk ürünlerine uygulanan KDV’nin özelliklerinin ve uygulanma esaslarının incelenmesi, bu çalışmanın konusunu oluşturmaktadır. İngiltere’de çocuk ürünlerine sıfır oranlı KDV uygulanabilmesi için ürünün giyim eşyası veya ayakkabı olması, kürkten yapılmamış olması, küçük çocuklar için tasarlanmış olması ve sadece küçük çocuklar için uygun olması gibi tüm şartları birlikte taşıması gerekmekte ve bu şartların gerçekleşip gerçekleşmediği belirli ölçütler çerçevesinde belirlenmektedir. Çalışmada İngiltere’deki bu uygulamanın özellikleri detaylı olarak incelenmekte ve Türkiye’deki uygulama ile karşılaştırılarak birtakım öneriler sunulmaktadır.

Anahtar kelimeler: Katma değer vergisi, sıfır oranlı KDV, İngiltere’de sıfır oranlı KDV, çocuk ürünlerine uygulanan KDV.

Jel Kodu: K34, H25.

VAT APPLIED TO BABY’S AND CHILDREN’S PRODUCTS: ENGLAND AS A SAMPLE

ABSTRACT

Value added tax is a tax applied in many countries and constitutes one of the most important tax revenues of the countries. VAT is applied as a tax policy tool in many aspects. VAT applied to baby’s and children’s products is one of these implementations. While some of the countries applying VAT determine lower tax rates for these products compared to other products, some countries implement zero rated VAT. The subject of this study is to examine the characteristics and application principles of VAT implemented to baby’s and children’s products in England which is one of the main examples of zero-rated VAT. In order to apply zero-rated VAT on children’s products in England, the product must meet all the conditions such as being an article of clothing or footwear, not being made of fur, being designed for young children, only being suitable for young children and whether these conditions are fulfilled or not is determined within the framework of certain criteria. In the study, the features of this implementation in England are examined in detail and some suggestions are made comparing with the implementation in Turkey.

Keywords: Value added tax, zero rated VAT, zero rated VAT in England, VAT on children’s products.

¹ Ankara Hacı Bayram Veli Ün., İİBF, Maliye Bölümü, ORCID: 0000-0001-9073-6430, ranadayioglu@gmail.com
Araştırma Makalesi/Research Article, Geliş Tarihi/Received:23/09/2021–Kabul Tarihi/Accepted: 05/10/2021

GİRİŞ

KDV; günümüzde pek çok ülkede uygulanan ve ülkelerin en önemli gelir kaynaklarından olan bir tüketim vergisidir. İlk olarak Avrupa ülkelerinde uygulanmaya başlanan KDV, Avrupa Birliğinde uygulanma zorunluluğu nedeniyle daha yaygın olarak uygulanmaya başlanmıştır.

Kıta Avrupası hukuk sistemi içerisinde yer almamasına rağmen daha önceleri AB üyesi olması dolayısıyla İngiltere’de KDV uygulamasının yer alması ve KDV’nin sistem içerisinde etkin olarak uygulanan bir vergi olması gibi nedenlerle İngiliz KDV modelinin incelenmesi, Türk vergi sisteminde KDV’nin geliştirilmesi açısından önem taşımaktadır. Bu nedenle bu çalışmanın amacı, İngiltere’de bebek ve çocuk ürünlerine uygulanan sıfır oranlı KDV’nin incelenmesi olarak belirlenmiştir. Nitekim Türkiye’de böyle bir uygulamaya yer verilmemekte olup ülkemizde, bazı OECD ülkelerinde olduğu gibi belirli çocuk ürünleri için indirimli oran uygulamasına yer verilmektedir.

Çalışmanın amacı doğrultusunda ilk bölümde KDV’ye ilişkin temel açıklamalara yer verilecektir. İkinci bölümde, İngiliz KDV modeli önce temel özellikleriyle incelenecek, daha sonra ise sıfır oranlı KDV uygulaması detaylı olarak açıklanacaktır. Çalışmanın son bölümü olan üçüncü bölümde ise KDV’nin Türkiye’de bebek ve çocuk ürünlerine uygulanış biçimi, İngiltere ile karşılaştırılarak incelenecek ve bu doğrultuda değerlendirmeler yapılarak öneri sunulacaktır.

1. KDV UYGULAMASINA YÖNELİK TEMEL AÇIKLAMALAR

KDV ilk olarak 1918 yılında Almanya’da endüstri yöneticisi olan Dr. Wilhelm Von Siemens tarafından önerilmiş olup bu tarihten sonra KDV’ye yönelik çalışmalar hızlanarak devam etmiştir (Edizdoğan ve Çelikkaya, 2012: 199). Verginin teorisi Almanya’da geliştirilmiş olsa da KDV ilk defa 1954 yılında Fransa’da yürürlüğe girmiştir (TÜRMOB, 2018: 10).

KDV, 1980’li dönemden beri tüketim vergileri arasında en önemli gelir kaynağı olan vergi olup günümüzde 170 ülkede² ve 37 OECD ülkesinin ise 36’sında (Amerika Birleşik Devletleri hariç) uygulanan bir vergidir (OECD, 2020: 12, 19). Tabanı geniş bir vergi olan KDV, tüketimde gerileyici etki oluşturabildiğinden, birden fazla oranlı KDV sistemi bir gereklilik olarak görülmekte, bu kapsamda çoğu gelişmekte olan ülkede uygulanan çoklu KDV oranları önem taşımaktadır (Smith, Islam ve Moniruzzaman, 2011: 3-4; Yaraşır Tülümce ve Yavuz, 2019: 557). Nitekim dolaylı bir vergi olan, vergi yükümlülerinin şahsi ve ailevi durumlarını göz önünde bulundurmeyen, objektif nitelikli bir yükümlülük olan KDV’nin bu özellikleri nedeniyle vergi adaletini bozan yapısı, farklı oran yapısı uygulanabildiği ölçüde hafifletilebilmektedir (Önder, 1985: 22). Bu doğrultuda, aşağıda Tablo 1’de, KDV uygulamasına yer verilen OECD ülkelerinde KDV’nin uygulanma yılı ile standart oran ve indirimli oran itibarıyla KDV oranları gösterilmektedir.

² Ayrıntılı bilgi için bkz. OECD, 2020: 211-214.

Tablo 1: OECD Ülkelerinde Uygulanan KDV Oranları (2020)

Ülke	Uygulanma yılı	Standart oran	İndirimli oran	Ülke	Uygulanma yılı	Standart oran	İndirimli oran
Almanya	1968	19	0 - 7	Kanada	1991	5	0
Avustralya	2000	10	0	Kolombiya	1983	19	0 - 5
Avusturya	1973	20	10 - 13	Kore	1977	10	0
Belçika	1971	21	0 - 6 - 12	Letonya	1995	21	5 - 12
Birleşik Krallık	1973	20	0 - 5	Litvanya	1994	21	5 - 9
Çek Cum.	1993	21	10 - 15	Lüksemburg	1970	17	3 - 8 - 14
Danimarka	1967	25	0	Macaristan	1988	27	5 - 18
Estonya	1992	20	0 - 9	Meksika	1980	16	0
Finlandiya	1994	24	0 - 10 - 14	Norveç	1970	25	0 - 12 - 15
Fransa	1968	20	2,1 - 5,5 - 10	Polonya	1993	23	5 - 8
Hollanda	1969	21	9	Portekiz	1986	23	6 - 13
İrlanda	1972	23	0 - 4,8 - 9 - 13,5	Slovak Cum.	1993	20	10
İspanya	1986	21	4 - 10	Slovenya	1999	22	5 - 9,5
İsrail	1976	17	0	Şili	1975	19	-
İsveç	1969	25	0 - 6 - 12	Türkiye	1985	18	1 - 8
İsviçre	1995	7,7	0 - 2,5 - 3,7	Yeni Zelanda	1986	15	0
İtalya	1973	22	4 - 5 - 10	Yunanistan	1987	24	6 - 13
İzlanda	1990	24	0 - 11	OECD ort.		19,3	
Japonya	1989	10	8				

Kaynak: OECD, 2020: 67-68.

Türkiye’de uygulanan KDV oranına bakıldığında, oranın 2020 yılında OECD ülkeleri ortalamasına yakın bir düzeyde olduğu görülmektedir. Ancak, OECD ülkelerinde kişi başına düşen gelirin de yüksek olduğu göz önünde bulundurulduğunda, Türkiye’de ortalama düzeyde gibi görünen KDV oranının, satın alma gücü üzerinde diğer ülkelere göre daha önemli olumsuz etki oluşturduğu ifade edilebilir (Merter, Acar ve Arslan, 2007: 32).

Uygulama biçimleri ve oranları bakımından ülkeden ülkeye farklılık gösteren KDV, 1973 yılından itibaren AB’de uygulanma zorunluluğu nedeniyle daha yaygın olarak uygulanmaya başlanmıştır (Şen ve Sağbaş, 2016: 217). Zira AB’ye üyelik sürecinde adaylar için KDV sisteminin uygulanması, yerine getirilmesi gereken ön şart olup hemen Avrupa’daki her ülkede uygulanan KDV, AB’nin en önemli ortak vergisidir (Demirci ve Avcı, 2019: 598).

2. İNGİLTERE’DE KDV UYGULAMASI İLE BEBEK VE ÇOCUK ÜRÜNLERİNE UYGULANAN KDV

2.1. KDV’nin Kapsamı ve Uygulanışı

İngiltere’de KDV 1973 yılından itibaren uygulanmakta olup AB’ye uyum çalışmaları kapsamında getirilmiştir. 1973 yılında AB’ye üyelik başvurusu kabul edilen İngiltere, 1940’tan beri uygulanan satın alma vergisini yürürlükten kaldırarak aynı yıl içerisinde KDV uygulamasını hayata geçirmiştir (Sümerli Sarıgül ve Özkan, 2020: 66).

İngiltere’de uygulanan KDV sisteminde verginin konusu, ülkemizde olduğu gibi, 1994 tarihli Katma Değer Vergisi Kanunu’nun 4. maddesinde belirtildiği şekliyle ülke içinde gerçekleşen mal teslimleri ve hizmet ifalarıdır.

İngiltere’de KDV; standart oran (%20), indirimli oran (%5) ve sıfır oran (%0) olmak üzere üçlü bir sınıflandırmaya tabi tutulmaktadır. Daha önce %17,5 olarak uygulanan standart oran, 4 Ocak 2011 tarihinden itibaren %20 olarak uygulanmaya başlanmış olup (HMRC-Her Majesty’s Revenue and Customs, Money and Tax) yıllar itibariyle uygulanan standart oran aşağıda gösterilmektedir.

Tablo 2: İngiltere’de Yıllar İtibariyle Uygulanan Standart KDV Oranı

Yıl	Oran
1973-1974	%10
1974-1979	%8
1979-1991	%15
1991-2008	%17,5
2008-2009	%15
2009-2011	%17,5
2011-2021	%20

Kaynak: KashFlow. The UK’s VAT Rate Explained.

Üçlü sınıflandırmaya tabi tutulan KDV, konusu ve oranları itibariyle aşağıdaki gibi ifade edilebilir (HMRC, VAT Rates on Different Goods and Services; HMRC, Businesses and Charging VAT):

- Standart oran %20 oranında genel olarak pek çok mal ve hizmete uygulanmakta; bir mal veya hizmet indirimli oran veya sıfır oran kategorisinde yer almıyorsa bu mal veya hizmete genel oran uygulanmaktadır.

- İndirimli oran; çocuk araç koltukları, yurtiçi enerji ve yakıt kullanımı, enerji tasarrufu sağlayan malzemelerin montajı, bazı güvenlik ekipmanları, bazı karavanlar, bazı inşaat malzemeleri, ısıtma ekipmanları, sigara bırakma ürünleri, 60 yaşın üstünde olup engelli olan kişilerin hareket kabiliyetine yönelik ürünlerin montajı gibi mal ve hizmetlere %5 oranında uygulanmaktadır.

- Sıfır oran ise %0 oranında; yardım kuruluşlarının bazı faaliyetleri, engellilere yönelik bazı mal ve hizmetler, kitap, gazete ve dergi, yeni binalarda bazı inşaat işleri ve bazı yeni bina malzemeleri, engelliler için belirli tıbbi malzemeler, yurt içi yolcu taşımacılığı, bazı ürünlerin nakliyesi, İngiltere, Galler ve İskoçya'dan Birleşik Krallık dışındaki bir ülkeye ihraç edilen mallar, Kuzey İrlanda'dan AB ve Birleşik Krallık dışındaki bir ülkeye ihraç edilen mallar, motosiklet kaskları, evsel su kaynakları, çocuk giyim ve ayakkabıları gibi mal ve hizmetlere uygulanmaktadır.

Eğitim, müze, hayvanat bahçesi gibi yerlere yapılan kültürel geziler, bazı kurum ve kuruluşlar tarafından verilen sağlık hizmetleri, finansal hizmetler, sigorta hizmetleri gibi bazı mal ve hizmetler ise KDV'den istisna tutulmuştur (HMRC, VAT Rates on Different Goods and Services). İngiliz KDV modelinde istisnaların kapsamı çok geniş tutulmamakla birlikte, eğitim ve sağlık gibi sosyal faydası yüksek olan alanlara yönelindiği görülmektedir (Demirci ve Avcı, 2019: 603).

2.2. Sıfır Oranlı KDV Uygulaması

Bebek ve çocuk ürünlerine sıfır oranında KDV uygulanabilmesi için aşağıdaki dört şartın birlikte gerçekleşmesi gerekmektedir (HMRC, Young Children's Clothing and Footwear). Buna göre ürün;

- Giyim eşyası veya ayakkabı olmalı,
- Kürkten yapılmamalı,
- Küçük çocuklar için tasarlanmış olmalı,
- Sadece küçük çocuklar için uygun olmalıdır.

Sıfır oranlı KDV uygulanmasından yararlanabilmek için işletmelerin, bu şartların tümünü birlikte sağladıklarını Gelir İdaresine belirtmeleri ve kanıtlamaları gerekmektedir. Bu bağlamda mükellefler, KDV ile ilgili kayıtlarını tutmak ve sıfır oranlı KDV'ye tabi mal ve hizmet satışlarını KDV beyannamelerinde göstermek zorundadır (TÜRMOB, 2018: 53).

Yukarıda belirtilen şartların sağlanıp sağlanmadığına ilişkin esaslar ise aşağıda Tablo 3'te detaylı olarak açıklanmaktadır.

Tablo 3: Ürünlerin Sıfır Oranlı KDV'ye Tabi Olması İçin Gereken Şartlar

Şartlar	Açıklama
Ürünün giyim eşyası veya ayakkabı olması	<ul style="list-style-type: none"> Kanunda yazılı listede yer almayan ve şartları taşımayan ürünler standart oranda vergilendirilmektedir. Giyim ürünü olarak değerlendirilen tüm ürünler (şapka, bere, kemer vb. dahil) bu kapsamdadır. Giyim ürünlerinin aksesuarları olarak ayrı satılan düğme, toka, fermuar vb. kapsama dahil değildir. Bebek giyiminde tüm bebek giysileri, tek kullanımlık veya yeniden kullanılabilir bebek bezleri, bornoz, havlu, patik dahil tüm giysiler dahildir. Bot, ayakkabı, sandalet, terlik ile bale ayakkabısı ve krampon gibi özel amaçlı tasarlanmış ayakkabılar vb. tüm ürünler bu kategoride yer almaktadır. Ayakkabı bağcıkları, iç tabanlar vb. ayrı satılan ürünler dahil değildir.
Kürkten yapılmamış olması	Tamamen veya kısmen kürk deriden yapılmış ürünler standart oranda vergilendirilmektedir.
Küçük çocuklar için tasarlanması	<ul style="list-style-type: none"> İlk iki şartın sağlandığı tespit edildikten sonra ürünün küçük çocuklar için tasarlanıp tasarlanmadığı gösterilmelidir. Bu durumun tespiti için 14 yaşındaki çocuklara ait ölçüleri temel alan belirli ölçütler kullanılmaktadır. Bu ölçütler; boy, göğüs, bel, kalça, kol, bacak ve ayakkabı numarası gibi sınıflandırmalara dayanmakta olup giysinin türüne (gömlek, elbise, pantolon, mont, şapka, kemer vb.), cinsiyete, hem kız hem erkek çocuklar için uygun olup olmadığına göre farklılık göstermektedir³. Örneğin; gömleklere erkek çocuklar için göğüs ölçüsü 104 cm iken, kız çocuklar için 105 cm; pantolonlarda bel ölçüsü erkek çocuklar için 72 cm, kız çocuklar için 71 cm olarak belirlenmiştir.
Sadece küçük çocuklar için uygun olması	Ürünlerin yalnızca küçük çocuklar için uygun olması, yalnızca onlar için satışa sunulması ve kanunda belirtilen yaşlardan büyük olanlar için uygun olmadığına beyan edilmesi gerekmektedir.

Kaynak: HMRC, Young Children's Clothing and Footwear

Sıfır oranlı KDV uygulamasında yer alan beden ölçütleri, ortalama bir çocuğun 14 yaşında aldığı maksimum değerlere göre belirlenmektedir; dolayısıyla hem 14 yaşından büyük çocuklar hem de belirlenen ortalama değerlerden daha büyük değerlere sahip çocuklar için %20 standart oranı uygulanmaktadır (BBC, 2017). Ancak, okul uniformaları belirli bir okula özgü (belirgin bir rozet, arma, logo gibi o okula özgü belirleyicilere sahip) olup yalnızca o okul için satışa sunuluyorsa diğer bir ifadeyle bir organizasyon için özel olarak tasarlanmışsa ve sadece 14 yaşından küçükler tarafından kullanılıyorsa kanunda yazılı giysi ölçütlerine bakılmaksızın sıfır oran uygulanabilmektedir (HMRC, Young Children's Clothing and Footwear).

³ Ayrıntılı bilgi için bkz. HMRC, Young Children's Clothing and Footwear (VAT Notice 714))-Items Designed for Young Children.

Bununla birlikte sıfır oranlı KDV uygulaması, 14 yaşın üzerindeki çocuklara ve ortalamanın üzerinde beden ölçülerine sahip çocuklara ait ürünler için uygulanmaması dolayısıyla adil olmadığı düşüncesiyle eleştirilmektedir (Seely, 2013: 5).

AB, birlik içinde haksız rekabet olmasını engellemek için 1992 yılından bu yana KDV oranlarını düzenlemekte olup AB kurallarına göre ülkeler minimum %15 oranında bir standart oran uygulamalıdır (BBC, 2017). Ancak, İngiltere’de 1991 yılından önce sıfır oranlı KDV’ye tabi olan mallar için bu tarihten sonra da sıfır oranlı KDV uygulamasına devam edilmiştir (BBC, 2017). Bununla birlikte, İngiltere’nin AB’den çıkması dolayısıyla çocuk ürünlerine KDV uygulayan ülkelere ihraç edilen ürünlere ilişkin KDV’nin ne şekilde uygulanacağı konusunda belirsizlik oluşmuştur.

3. TÜRKİYE’DE BEBEK VE ÇOCUK ÜRÜNLERİNE UYGULANAN KDV VE İNGİLTERE UYGULAMASI İLE BİR KARŞILAŞTIRMA

AB’de KDV uygulamasına yönelik çalışmalara Türkiye de kayıtsız kalmamış ve 1970 yılında çalışmalara başlanmıştır. 25.10.1984 tarih ve 3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu ile KDV, 01.01.1985 yılında Türk vergi sistemine dahil edilmiş ve bu vergi ile 6802 Sayılı Gider Vergileri Kanunu (banka ve sigorta muameleleri vergilerine ilişkin hükümleri hariç), 2456 sayılı İşletme Vergisi Kanunu, 1318 sayılı Finansman Kanunu’nun spor-toto vergisine ilişkin hükümleri ve 6747 sayılı Kanun’un şeker istihlak vergisine ilişkin hükümleri yürürlükten kalkmıştır (KDVK m. 61).

Türkiye’de KDV’nin konusunu ticari, sınai, zirai faaliyet ve serbest meslek faaliyeti çerçevesinde yapılan teslim ve hizmetler, her türlü mal ve hizmet ithalatı ile KDVK m. 1/3’te yer alan faaliyetlerden kaynaklanan teslim ve hizmetler oluşturmaktadır (KDVK m. 1).

KDV oranı, vergiye tabi her bir işlem için %10 olarak belirlenmiş olup Cumhurbaşkanı bu oranı, dört katına kadar artırmaya, %1’e kadar indirmeye, bu oranlar dahilinde muhtelif mal ve hizmetler ile bazı malların perakende safhası ve inşaatın yapıldığı arsanın veya konutun vergi değeri ile bulunduğu yeri esas alarak konut teslimleri için farklı vergi oranları tespit etmeye yetkilidir (KDVK m. 28). Temel oran %10 olarak belirlenmiş olmakla birlikte, listeler halinde sınıflandırılan mal ve hizmetler için ayrı bir tarife benimsenmiştir. Buna göre, Ek I sayılı listede yer alan teslim ve hizmetler için %1, Ek II sayılı listede yer alanlar için %8, ekli listelerde yer alanlar hariç olmak üzere diğer vergiye tabi işlemler için ise %18 oranı uygulanmaktadır⁴. Çalışmanın konusu olan bebek ve çocuk ürünlerine ilişkin KDV ise bebek ve çocuk giyim ürünlerinde %8, bebek deterjanı, emzik, bebek arabası ve bebek bezi gibi diğer ürünlerde ise %18 oranında uygulanmakta olup İngiltere KDV uygulamasındaki sıfır oran gibi bir düzenlemeye yer verilmemektedir.

⁴ Ayrıntılı bilgi için bkz. Gelir İdaresi Başkanlığı. Güncel KDV Oranları. <https://www.gib.gov.tr/node/108756>, 22.09.2021.

Ülkemizde bebek bezlerine uygulanan %18 KDV oranının %1'e indirilmesi veya bu ürünlerin vergiden istisna tutulması için 2019 ve 2020 yıllarında kanun teklifleri⁵ verilmiştir. Bu kanun tekliflerinde; bebekli ailelerin zorunlu tüketim kaleminin ve yeni doğan bir bebeğe ilişkin en önemli gider kaleminin bebek bezi olması, bu ürünlerin düşük gelirli ailelerin alım gücüne uygun fiyatlar ile satışa sunularak bütçe yükünün azaltılması, döviz kurlarında gerçekleşen artışların temel tüketim malları olan bebek maması ve bebek bezi ürünlerinin fiyatlarına asgari düzeyde etki etmesinin sağlanması gibi hususlar gerekçe olarak belirtilmiştir. Nitekim Türkiye'de 2020 yılında 1 milyon 112 bin 859 bebek doğmuş olup (TÜİK, Doğum İstatistikleri) bebeğin ve annenin beslenmesi ile bebeğin temizliği masraflarında son bir buçuk yıldaki artış %61'i aşmış durumdadır; örneğin TÜİK verilerine göre 100 adet bebek bezi 2017 yılında 48,5 TL iken, 2020 yılında 78,7; bebek maması ise 2017 yılında 91,9 TL iken 2020 yılında 140,4 TL'ye yükselmiştir (10.12.2020 tarih ve 2/3255 Esas Numaralı kanun teklifi). Ancak, bebek ürünlerinin fiyatlarındaki bu yükselişlere ve kanun tekliflerindeki gerekçelere rağmen vergi oranlarında herhangi bir değişiklik yapılmamış, bebek maması, devam sütleri ve bebek bezlerinde KDV istisnası veya herhangi bir oran indirimi gerçekleşmemiştir.

Bebek ve çocuk ürünlerinde indirimli oran veya sıfır oranlı KDV uygulamalarına İngiltere haricinde bazı OECD ülkelerinde de rastlanmaktadır. Örneğin; Avustralya'da bazı çocuk bakım hizmetleri %0 (standart oran %10), Çek Cumhuriyeti'nde temel çocuk gıdaları %10 (standart oran %21), Yunanistan'da çocuk boyama kitapları %6, bebek maması ile bebek bezleri ve araba koltuğu gibi diğer bebek ürünleri %13 (standart oran %24), İzlanda'da çocuk bezleri %11 (standart oran %24), İrlanda'da çocuk giyim ürünleri ve ayakkabıları %0 (standart oran %23), Lüksemburg'da çocuk giyim ürünleri ve ayakkabıları %3 (standart oran %17), Polonya'da çocuklarla ilgili tüm ürünler %5 (standart oran %23) ve Portekiz'de çocuklar için evde bakım hizmetleri ise %6 (standart oran %23) oranında KDV'ye tabi tutulmaktadır (OECD, 2020: 71-76)⁶.

Görüldüğü gibi, İngiltere'de oldukça detaylı olarak sıfır oranlı KDV biçiminde ve diğer bazı OECD ülkelerinde indirimli oran olarak çocuk ürünleri üzerine özel KDV uygulamaları bulunmaktadır. Türkiye'de ise çocuk ürünlerinde sıfır oranlı uygulama bulunmamakta; giyim ürünleri için indirimli oran olan %8, diğer ürünlerde ise %18 oranı uygulanmaktadır.

KDV, İngiltere için çok verimli bir vergi olsa da asıl vergi gelirini gelir vergisinden elde etmesinden dolayı, gerektiği yerde gerekli şekilde %0 oran uygulamaktan, istisna tutmaktan veya KDV'nin konusu kapsamı dışına çıkarmaktan ekonomik ve mali nedenleri ön plana çıkararak sakınma yolunu tercih etmemektedir (TÜRMOB, 2018: 67). Türkiye'de ise KDV, vergi tabanının geniş olması, tahsil edilme kolaylığı gibi nedenler doğrultusunda en önemli vergi geliri kaynağı olduğundan, KDV geliri elde edilen her bir unsur ayrı önem taşımaktadır.

⁵ Ayrıntılı bilgi için bkz. 04.12.2019 tarih ve 2/2436 Esas Numaralı kanun teklifi, 05.12.2019 tarih ve 2/2443 Esas Numaralı kanun teklifi, 24.12.2019 tarih ve 2/2484 Esas Numaralı kanun teklifi, 21.10.2020 tarih ve 2/3161 Esas Numaralı kanun teklifi, 10.12.2020 tarih ve 2/3255 Esas Numaralı kanun teklifi.

Türkiye Büyük Millet Meclisi. Kanun Teklifleri. <https://www.tbmm.gov.tr/Yasama/Kanun-Teklifleri-Sonuc>, 26.10.2021.

⁶ Ayrıntılı bilgi için bkz. OECD, 2020: 67-76.

Ancak, ülkemizde çocuk ürünlerine uygulanan KDV oranları, çocuk ürünlerinin çocuklu aileler için temel ihtiyaç malzemesi olması nedeniyle özellikle düşük gelirli ailelerin bütçe yükünü artırmakta ve bu aileler aleyhine gelir dağılımını daha da adaletsiz hale getirmektedir. Bu nedenle giyim ürünleri, bez, mama ve bebek arabası dahil tüm bebek ve çocuk ürünleri üzerindeki KDV oranının düşürülerek %1 düzeyinde indirimli oranın uygulanması veya bu ürünlerin istisna kapsamına alınması gerekmektedir.

SONUÇ

Türk vergi sisteminde 1985 yılında uygulamaya konulan KDV, vergi gelirleri açısından çok önemli bir yere sahip olan ve harcamalar üzerinden alınan bir vergidir. AB’de ise uygulanma zorunluluğu nedeniyle daha yaygın olarak uygulanmaya başlanan KDV, İngiliz vergi sisteminde önemli farklılıklarla uygulanan ve etkin işleyen bir vergi olduğundan; İngiltere’de yer alan KDV uygulamalarının incelenmesi, ülkemizde KDV’nin geliştirilmesi açısından önem taşımaktadır.

İngiltere’de KDV; %20 standart oran, %5 indirimli oran ve sıfır oranlı KDV biçiminde üçlü bir sınıflandırmaya tabi tutularak uygulanmaktadır. Bu modelde istisnalar az olup indirimli oran ve sıfır oran uygulamaları, sosyal ve ekonomik faydası yüksek alanlara/sektörlere odaklanmaktadır. Bebek ve çocuk ürünlerine uygulanan sıfır oranlı KDV de bu uygulamaya örnek teşkil etmektedir.

Türkiye’de bebek ve çocuk ürünlerine, ürünün türüne göre %8 veya %18 oranında KDV uygulanmakta olup sıfır oranlı KDV gibi bir uygulamaya yer verilmemektedir. Dolayısıyla bazı ürünlerde indirimli oran olarak %8 düzeyinde KDV uygulanmaktadır. Ancak, özellikle düşük gelirli kesimin bütçe yükünün azaltılması ve bu kesimin lehine sosyal ve ekonomik yapıyı güçlendirmek açısından İngiltere uygulaması örnek alınarak çocuklu aileler için zorunlu tüketim malı niteliğindeki ürünlerde KDV oranının düşürülmesi veya bu ürünlerin istisna kapsamına alınması yerinde bir uygulama olacaktır.

KAYNAKÇA

- BBC (2017). Reality Check: Why is VAT Charged on School Uniform? 13 Eylül 2017. <https://www.bbc.com/news/education-41202356>, 28.08.2021.
- Demirci, Z. ve Avcı, O. (2019). KDV’ye Yeni Bir Öneri: İngiliz Modeli. Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 21(2), 597-607.
- Edizdoğan, N. ve Çelikkaya, A. (2012). Vergilerin Ekonomik Analizi. Yenilenmiş 2. Basım, Bursa: Dora Basım Yayın Dağıtım.
- Gelir İdaresi Başkanlığı. Güncel KDV Oranları. <https://www.gib.gov.tr/node/108756>, 22.09.2021.
- HM Revenue & Customs (HMRC). Businesses and Charging VAT-VAT Rates. <https://www.gov.uk/vat-businesses/vat-rates>, 15.08.2021.
- HM Revenue & Customs (HMRC). Money and Tax-VAT Rates. <https://www.gov.uk/vat-rates>, 15.08.2021.

- HM Revenue & Customs (HMRC). VAT Rates on Different Goods and Services. <https://www.gov.uk/guidance/rates-of-vat-on-different-goods-and-services>, 16.08.2021.
- HM Revenue & Customs (HMRC). Young Children's Clothing and Footwear (VAT Notice 714). <https://www.gov.uk/guidance/vat-on-young-childrens-clothing-and-footwear-notice-714#para1-4>, 17.08.2021.
- HM Revenue & Customs (HMRC). Young Children's Clothing and Footwear (VAT Notice 714)- Items Designed for Young Children. <https://www.gov.uk/guidance/vat-on-young-childrens-clothing-and-footwear-notice-714#section4>, 19.08.2021.
- KashFlow. The UK's VAT Rate Explained. <https://www.kashflow.com/uk-vat/>, 16.08.2021.
- Merter, M. E., Acar, İ. A. ve Arslan, E. (2007). Türk Vergi Sisteminde KDV Uygulaması ve Etkinliğinin Analizi. Maliye Dergisi, 153, Temmuz-Aralık, 24-50.
- OECD (2020). Consumption Tax Trends 2020: VAT/GST and Excise Rates, Trends and Policy Issues. Paris: OECD Publishing. https://read.oecd-ilibrary.org/taxation/consumption-tax-trends-2020_152def2d-en#page4, 22.09.2021.
- Önder, İ. (1985). Katma Değer Vergisinin Ekonomik Etkileri. İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Maliye Araştırma Merkezi Konferansları, 30. Seri/Yıl, 1984-1985, 21-29. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/7429>, 22.08.2021.
- Seely, A. (2013). VAT on Children's Clothes. House of Commons Library. Research Briefing. <https://commonslibrary.parliament.uk/research-briefings/sn01123/>, 20.08.2021.
- Smith, A. M. C., Islam, A. ve Moniruzzaman, M. (2011). Consumption Taxes In Developing Countries-The Case of the Bangladesh VAT. IMF Working Paper No. 82. <http://www.dl.edi-info.ir/Consumption%20Taxes%20in%20Developing%20Countries%20%E2%80%93%20The%20Case%20of%20the%20Bangladesh.pdf>, 12.08.2021.
- Sümerli Sarıgül, S. ve Özkan, E. (2020). İngiliz Modeli KDV Uygulamasının Türk Vergi Sistemi Üzerinde Sağlayacağı Avantajlar. Vergi Sorunları Dergisi, 383, 63-72.
- Şen, H. ve Sağbaş, İ. (2016). Vergi Teorisi ve Politikası. Ankara: Kalkan Matbaacılık.
- Türkiye Büyük Millet Meclisi. Kanun Teklifleri. <https://www.tbmm.gov.tr/Yasama/Kanun-Teklifleri-Sonuc>, 26.10.2021.
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). Doğum İstatistikleri, 2020. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Dogum-Istatistikleri-2020-37229#:~:text=T%C3%9C%C4%B0K%20Kurumsal&text=Canl%C4%B1%20do%C4%9Fan%20bebek%20say%C4%B1s%C4%B1%202020,%2C7'si%20k%C4%B1z%20oldu.>, 26.10.2021.
- TÜRMOB (Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği) (2018). İngiltere Katma Değer Vergisi Sisteminin Temel Özellikleri. TÜRMOB Yayınları-495.
- Yaraşır Tülümce, S. ve Yavuz, E. (2019). Türkiye'de KDV'nin Vergi Gelirleri ve Ekonomik Büyüme Üzerindeki Etkisi: Ampirik Bir Analiz (1985-2018). Maliye Dergisi, 176, Ocak-Haziran, 548-574.